

פניני חג הפסח

יו"ל לע"נ הרה"ח רבי ברוך בענדיט ב"ר משה נחום ליכטנשטיין זצ"ל

משגיח רוחני דישיבת "שער אליעזר" קרעטשניף

בעזה"ת, חג הפסח תשע"א

כל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח

"לספר" מלשון לספור ולעשות חשבון, ורמז בזה שכל המרבה לעשות חשבון ומדקדק תמיד במעשיו וחושב "ביציאת מצרים" באיזה שפל המדרגה שהיה ואיך שעזרו וסייעו השי"ת והוציאו ממצרים, ועי"ז יתעורר לתשובה וממילא "הרי זה משובח".

(כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א)

מסופר, יהודי עני נכנס לפני חג הפסח אל הרה"ק רבי דוד מטלנא זיע"א ואמר: "בימים אלה באים הכול אל הרב לשאול שאלות בהלכות הפסח. גם לי יש שאלה גדולה: מה נאכל?" הביט הצדיק בפניו הכחושות והמורעבות של היהודי ואמר: "אתרץ לך את קושייתך", ובתוך-כך הוציא מטבע מכיסו ונתנו לו. למחרת חזר העני בעיניים מושפלות אל רבי דוד ואמר: "רבי, התירוץ שקיבלתי ממנו אתמול כבר לא נותר ממנו מאום, והקושיה הקשה חזרה למקומה".

חכם מה הוא אומר וגו'

חכם מה הוא אומר מה העדות וגו', רשע מה הוא אומר מה העבודה הזאת לכם וגו'. ושואלים המפרשים למה ייחס בעל ההגדה את השאלה מה העדות וגו' לבן חכם, והשאלה מה העבודה הזאת לכם לבן רשע. וי"ל שהנה התורה מציגה (דברים ו') את שאלת "מה העדות והחוקים והמשפטים" בצורה זו, כי ישאלך בנך מחר לאמור מה העדות והחוקים והמשפטים, ואילו את השאלה מה העבודה הזאת לכם מציגה התורה (שמות י"ב) בצורה זו, "והיה כי יאמרו אליכם בניכם מה העבודה הזאת לכם", כי יש שני אופני שאלות, יש מי ששואל ומבקש תשובה, ומוכן להקשיב ולקבל תשובה על שאלתו, ויש הצגת שאלה הכוללת כבר תשובה, שהוא אינו שואל אלא אומר וקובע ופוסק, ולכן "כי ישאלך בנך מחר לאמור", זו שאלת בן חכם המחכה לתשובה, אבל כי "יאמרו אליכם בניכם" אין הוא שואל, אלא אומר, הוא קובע בפסקנות את דעתו – צורת הצגת שאלתו מוכיחה, כי הוא אינו מוכן לקבל תשובה אחרת מזו שהחליט בדעתו, וזהו בן רשע.

(כלי יקר)

מה העבודה הזאת לכם

כשהרשע רואה שאנו מסתפקים במועט - "לחם עוני", אומר "מה העבודה הזאת לכם", למה לנו גאולה כזאת אם צריכים להסתפק במועט, הלא במצרים אכלנו את הדגה חנם, ואנו משיבים לו: שמטרת יציאתנו ממצרים היתה כדי לקבל את התורה, הנקנית רק מתוך הסתפקות במועט, ו"בעבור זה" בעבור שאקבל את התורה, "עשה ה' לי בצאתי ממצרים", ואילו היה שם לא היה נגאל, מכיון שהרודף אחר תענוגות אינו מסוגל לקיים את התורה.

(כתב סופר)

מתחילה עובדי ע"ז היו אבותינו ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו

מתחיל בגנות ומסיים בשבח (פסחים), כי אין אדם שלם בלי חסרונות, אבל אם בסופו של דבר האדם מתרומם, נחשב לו חסרונו הקודם כמעלה, אומרים עליו, ראו זה שהיה לפניו מלא חסרונות, איך הצליח לשפר מידותיו.

(מהר"ל)

אלו עשר מכות וגו'

נוהגין לשפוך מן הכוס טיפות יין בספירת המכות, לרמוז בזה ששמחתנו על כך שבגללנו נענשה עם שלם, איננה שמחה שלימה, אעפ"י שהשונא היה ראוי למפלה זו, אין היא גורמת לנו שמחה אמיתית ושלמה, בכל מכה ומכה נגרע משהו מכוס השמחה שלנו.

(אברבנאל)

חייב אדם לראות את עצמו וגו'

עיקר חובתנו של האדם הוא לראות את עצמו, לבדוק את עצמו מה טיבו ומה מדרגתו, מה הוא צריך לתקן.

(תפארת שלמה)

ארבע הכוסות הם כנגד אמהות

שרה שגיירה את הנשים – כוס ראשונה שאומרים עליה את הקידוש "אשר בחר בנו וקדשנו במצוותיו", רבקה שנתעלתה ממשלת עובדי ע"ז להיות אם לעם היהודי – כוס שניה, שעליה מספרים אודות לבן ויעקב. כוס שלישית על ברכת המזון, כי היא קרויה עקרת הבית, ובנה יוסף הצדיק זן את כל ארץ מצרים, לאה – כוס רביעית שאומרים עליה את ההלל, כנגד מה שאמרה "הפעם אודה את ה'".

(של"ה הקדוש זיע"א)

ותעל שזועתם אל האלקים

שזועתם של בני ישראל היתה "אל האלקים" על גלות השכינה, יותר "מן העבודה" ממה שזעקו על שעבודם ועבודתם.

(הרה"ק שמעלקא מניקלשבורג זיע"א)

מצות תיאכל במקום קדוש

פירוש, בשעה שאדם אוכל את הכזית מצה בליל הסדר, צריך המח להיות במקום קדוש, בחינת קודש הקדשים.

(מאמר מרדכי)

ופסח ה' על הפתח

הנה חז"ל אמרו שרצון ה' הוא פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם וכו', וכאן במצרים לא הצריך ה' אותנו לפתח זה, אלא "ופסח ה' על הפתח", שה' דילג וויתר על זה הפתח, והכל היה באיתרעותא דלעילא.

(הרה"ק רבי ברוך ממעזיבוז זיע"א)